

stellers „Nonni und Manni”. Sie ist vielleicht hauptsächlich durch das notorisch schlechte Gedächtnis der Fische zu erklären.

Es scheint mir, dazwischen wir uns hüten müssen, die Reaktionen der niederen Tiere nach Analogie derjenigen zu deuten, die wir bei den höheren en beim Menschen beobachten. Ein verletzter Regenwurm kann sich fächerlijk winden en krümmen, wie wenn ihn die Wunde sehr schmerzte. Aber vielleicht is das eine Abwehr-Reaktion. Dieser Gedanke kam mir, als ich vor etwa zehn Jahren einmal eine Blindschleiche (hazelworm), die ich unter einem Stein antraf, am Schwanz ergriff. Sie liesz sogleich den Schwanz fahren en suchte zu fliehen. Ich liesz den Schwanz los, en nun krümmte sich dieser sehr schnell hin en her en hüpfte auf dem Boden herum. Die Reaktion war viel heftiger als ich sie je bei einem Wurm gesehen habe. Das waren doch sicher nur Reflexbewegungen, von Schmerzempfindungen kann da m.E. gar keine Rede sein”.

Tot zover Pater SCHMITZ, die ik ook hier dank voor zijn belangwekkende opmerkingen.

Groningen, Rembrandt van Rijnstraat 12, November 1953.

Odontosia carmelita Esper in Noord-Drente. Op 18 April, na een weinig succesvolle avond van vlindervangen te Westervelde (er kwam heel weinig op licht), ontdekten de heer W. BLOM en ik op een lantaarnpaal in het centrum van Norg een fraai exemplaar van *Odontosia carmelita* Esper. Voor zover ons bekend, was de niet algemene vlinder in deze omgeving nog niet eerder waargenomen. Een tweede exemplaar van deze soort werd door ons te Zeijen bemachtigd, toen we daar op 22 April met een M.L.-lamp aan het vangen waren. Er kwam die avond overigens niet veel anders op licht dan wat exemplaren van *Orthosia stabilis* Schiff., *O. pulverulenta* Esper en *O. gothica* L. en enkele *Biston stratarius* Huft. Een derde exemplaar van *carmelita* werd op 2 Mei te Norg gevangen, eveneens op het licht van de M.L.-lamp. De vlinder was een kwartier na het ontsteken van de lamp aanwezig. Gedurende de rest van de avond werd vrijwel geen enkele vlindersoort meer bij de lamp gezien.

G. F. WILMINK, Gorechtkade 99b, Groningen.

Bont zandoogje „trek-vlinder”? Op 13 October 1953 met Dr M. F. MÖRZER BRUIJNS aan de IJselmeerkust bij Nijkerk vertoevend, waar wij op die zoele, zomerse dag waterwildtellingen verrichtten, trok het onze aandacht, dat niet alleen uit zee groepjes veldleeuweriken kwamen opdagen, die dus van het Noorden uit het vasteland bereikten, maar tevens enkele atalanta's en *gamma*'s. Voor de grootste verrassing zorgde echter een exemplaar van *Pararge aegeria*, het bonte zandoogje. Met de kijker zagen wij, dat de vlinder van verre kwam aanvliegen. Zodra de zeereis was volbracht, streek hij onmiddellijk neer op de granieten langs de kust om blijkbaar van de vermoeienissen uit te rusten. Het was een zeer vers dier, dat in een biotoop belandde, waarin het helemaal niet thuis hoort. De reislust van het door ons waargenomen zandoogje is vooral merkwaardig, omdat het een uiterst honkvaste vlinder is, naar mij uit jarenlange ervaring is gebleken. Dezelfde individuen kunnen tijden lang — feitelijk tijdens hun gehele levensduur — in een en hetzelfde, vaak heel beperkte woondomein worden opgemerkt, waar de mannetjes allerlei dieren „aanvliegen” en vervolgen: wijfjes en mannetjes van de eigen soort, allerlei dagvlinders, maar ook wel opgeschrikte, overdag „onthutst” rondvliegende rode weeskinderen, grote zweefvliegen en ook zeer dikwijls hoornaren.

RINKE TOLMAN, Parklaan 41, Soest-Zuid.